

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Live blog as genre in pursuit of credibility

Lubben, S.P. van der

Citation

Lubben, S. P. van der. (2024, April 3). *Live blog as genre in pursuit of credibility*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3731380>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3731380>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

SAMENVATTING

Live blogs genieten een grote populariteit bij zowel het publiek als journalisten. Toch is er gezien de onzekerheid waarmee gebeurtenissen worden gerapporteerd en de directheid van hun productie kritiek op de geloofwaardigheid van dit format. Deze paradox tussen populariteit en onzekerheid leidt tot de centrale vraag in dit proefschrift, namelijk hoe journalistieke geloofwaardigheid in live blogs wordt bereikt. Om deze vraag te beantwoorden, introduceer ik het concept 'nastreven van geloofwaardigheid'. Dit concept wordt empirisch onderzocht en ondersteund door vier afzonderlijke, empirische studies en geoperationaliseerd met literatuur over genre.

Hoofdstuk 2 richt zich op de producenten van live blogs. Er is weinig bekend over hoe journalisten verslag doen van onverwachte gebeurtenissen in live blogs terwijl deze gebeurtenissen zich ontvouwen. In dit hoofdstuk bevestig ik makers van live blogs, ook wel "live-bloggers" genoemd, en vind ik routines en conventies die zij volgen bij het verslaan van een gebeurtenis in een liveblog. Om de relatie tussen degenen die 'livebloggen' en hoe 'live-blogger' wordt uitgevoerd beter te begrijpen, heb ik een selectie van negen ervaren livebloggers geïnterviewd die berichten over brekend nieuws, sport en politiek voor de drie meest bezochte nieuwsplatforms in Nederland.

Op basis van de resultaten van die interviews concludeer ik dat verschillende journalisten, werkzaam bij verschillende platforms vergelijkbare routines en conventies volgen om kennis te claimen, te verwerven en te rechtvaardigen. Ondanks het verslaan van verschillende gebeurtenissen op verschillende momenten, deelden respondenten in mijn onderzoek een gemeenschappelijk communicatief doel, het belang van communicatie met betrekking tot routines en conventies en aannames over het onderwerp en het gebruik van het format. Deze bevindingen tonen het bestaan van een "discours gemeenschap" (Swales, 1990) aan, waarin discours wordt gekozen, gebruikt en opereert binnen conventies die door de gemeenschap zijn gedefinieerd en deze gemeenschap ook definiëren. Mijn data toonden aan dat livebloggen in de eerste plaats een sociaal evenement is, wat het tot een andere activiteit maakt dan individuele bijdragen aan nieuwsplatforms. Livebloggen houdt in dat geloofwaardigheid met elkaar wordt opgebouwd en dat er debatten worden geïntegreerd over keuzes in de productie van live blogs.

Voor het verslaan van geplande gebeurtenissen, en dan met name politiek, verankeren journalisten kennis in netwerken van collega's. Mijn onderzoek toont aan dat voor het produceren van een live blog over politiek betrokkenheid van en contact met expertcollega's een belangrijke conventie is. Het vergaren van kennis voor geplande evenementen, zoals sport en politiek, vereist zowel vakinhoudelijke expertise (kennis van het spel of de politiek) als technische, management- en organisatorische vaardigheden (stellen van vragen, kritisch evalueren en integreren van informatie van derden en collega's), uitgevoerd door redacteuren met een hoge mate van redactionele autonomie.

Voor brekend nieuws geldt de conventie dat met minimaal twee personen het live blog wordt geproduceerd. Beide redacteurs vervullen een poortwachtersrol in de productie van live blogs, waarbij ze constant en continu contact onderhouden met andere journalisten binnen hun organisatie. In tegenstelling tot debatten (politiek) en sportevenementen (sport) wordt brekend nieuws verslagen door een team met verschillende rollen die actief kennis vergaren. Dit impliceert niet alleen verminderde redactionele autonomie voor livebloggende journalisten, maar ook voor hun directe collega's, die hun kennis moeten delen en toegang moeten bieden tot (exclusieve) contacten en bronnen die nodig zijn voor het verkrijgen van betrouwbaardere informatie.

Deze discoursgemeenschap van livebloggers balanceert voortdurend tussen (ir) relevantie en (on)zekerheid vanwege de directe aard van live blogs. In tegenstelling tot reguliere onlinejournalisten die artikelen produceren, worden livebloggers geconfronteerd met de onmiddellijke uitdaging om die balans te vinden. Journalisten hebben geen coherent narratief achteraf, zoals bij online nieuws, maar rapporteren over nieuws (of politiek of sport) op het moment dat het gebeurt. Dit leidt tot een directe evaluatie van informatie. Als informatie als irrelevant en onzeker werd beschouwd, dan is de conventie om niet te publiceren. Wanneer informatie als zeker en relevant wordt beoordeeld, is de conventie even duidelijk - de informatie wordt onmiddellijk gepubliceerd. Daartussen gevallen waarin informatie relevant maar onzeker is, of zeker maar irrelevant. Beide evaluaties leiden tot de conventie om keuzes te rechtvaardigen. De conventie is dan om de relevantie van publicatie voor het publiek te benadrukken of door expliciet onzekerheid toe te schrijven in hun bewoording, gebruikmakend van voorbehouden, om zo verantwoording af te leggen over de gepubliceerde informatie.

Twee andere conventies met betrekking tot het gebruik van bronnen werden ook geïdentificeerd in mijn data. Ten eerste, wanneer er onzekerheid was over informatie, baseerden respondenten hun aanspraak op kennis op het gezag van de (formele) bron. Om het belang van de informatie in balans te brengen met twijfels over de feitelijke nauwkeurigheid, legitimeerden journalisten publicatie met het ethos van de een bron - hoe formeler dat ethos, hoe sneller tot publicatie werd overgegaan. Bij het omgaan met ooggetuigen gaven respondenten aan dat ze de consistentie van de ooggetuigenverslagen controleerden. Dit betekende dat ze meer getuigen wilden horen die hetzelfde verhaal vertelden voordat ze de informatie in hun liveblog gebruikten of dat ze de ontwikkeling van de situatie afwachtten om de verificatie van de ooggetuigenverslagen mogelijk te maken.

In hoofdstuk 3 onderzocht ik de inhoud van live blogs op brongebruik en de manier waarop de bronnen werden gepresenteerd (directe rede, indirecte rede of narratief). Data wijzen uit dat journalisten bijna twee keer zo vaak hun eigen narratief (vertellen in eigen woorden) gebruiken dan directe rede als indirecte rede gecombineerd. Meer dan het citeren of parafraseren van wat bronnen hebben gezegd, vertellen journalisten zelf wat er is gebeurd.

Binnen de subset van bronnen gebruiken journalisten voornamelijk directe rede, wat leidt tot een bron-centraal discours, waarbij objectiviteit en feitelijkheid worden

gesuggereerd door spraak ad verbatim te rapporteren. Binnen alle live blogs samen gebruiken journalisten echter narratief en interpreteren ze dus ontwikkelingen die ze behandelen en presenteren ze zichzelf als ‘kenners’ met betrekking tot de ontwikkelingen die ze ‘zien’.

Ten slotte, ondanks het potentieel voor polyvocaliteit (meerdere en meer verschillende stemmen in live blogs) als gevolg van toegankelijkheid via sociale media, kiezen journalisten voornamelijk formele bronnen en rapporteren ze hun uitspraken voornamelijk op een directe manier. Als gevolg daarvan herhalen ze vaak de officiële interpretatie van een gebeurtenis die ze in de liveblog rapporteren. Tegelijkertijd suggereren ze objectiviteit in hun rapportage door citaten te gebruiken.

Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de resultaten van een enquête die is uitgevoerd onder gebruikers van live blogs tijdens de eerste maanden van de COVID-19-pandemie. Tijdens crises hebben mensen de neiging om meer nieuws te consumeren om onzekerheid te verlichten of te verminderen. De enquête die werd uitgevoerd tijdens de vroege maanden van de pandemie in Nederland toonde aan dat respondenten meer nieuws consumeerden in vergelijking met de periode vóór de COVID-19-crisis. Ze gaven ook de voorkeur aan snelle en directe nieuwsbronnen zoals online platforms (waaronder live blogs), radio, televisie en sociale media boven traditionele kranten.

Individen die ervoor kiezen om live blogs te lezen, beperkten zich niet tot dit format: data gaven een positieve correlatie aan tussen het gebruik van live blogs en het gebruik van onlinenieuwssites, apps van traditionele op zichzelf staande online nieuwsbronnen, nieuwsaggregators, podcasts en overheidswebsites. Mensen die nationale kranten lezen en commerciële nieuwsprogramma's bekijken, zijn minder geneigd om live blogs te consumeren. Met andere woorden, gebruikers van live blogs vertonen een sterke correlatie met geïnformeerde nieuwsconsumenten die ook interesse hebben in diverse andere media. Niettemin neemt in de loop van de pandemie het aantal gebruikers van live blogs snel af. Mensen die live blogs lezen, hebben wel een verlangen om op de hoogte te blijven van nieuws en willen niets te missen. Gebruikers van live blogs voelen zich sterk verbonden, zelfs verslaafd, aan nieuws. Er bestaat een sterke wederzijdse relatie tussen de behoefte aan nieuws en het liveblogformat.

Onze gegevens suggereren ook dat de theorie van het verminderen van onzekerheid (die voorspelt dat respondenten meer nieuws consumeren in tijden van onzekerheid) van toepassing is, maar met twee twists: terwijl respondenten met live blogs onzekerheid verminderen, worden ze geconfronteerd met nieuwe onzekerheden als gevolg van het gekozen format. Dit resulteert in verdere vermindering van onzekerheid door consumptie van nieuws (in live blogs), wat leidt tot nieuwe onzekerheden die geminimaliseerd moeten worden—ad infinitum. Deze manier van nieuwsconsumptie vormt misschien de basis voor de ‘nieuwsjunkies’ zoals beschreven door Swart & Broersma (2022).

Een tweede twist is dat, in tegenstelling tot de verwachting, deze respondenten onzekerheid lijken te omarmen door het nieuws over de crisis te volgen via live blogs. Ander onderzoek geeft aan dat nieuwsconsumenten die ervoor kozen bepaald nieuws

tijdens de pandemie te vermijden, een verbetering van hun welzijn ervoeren (Bruin et al., 2021). Deze studie suggereert dat gebruikers van live blogs de behoefte voelen om ondanks de mogelijke gevolgen meer nieuws te consumeren.

In Hoofdstuk 5 richt ik me op de gebruikers van live blogs. Ondanks de paradox van onzekerheid en directheid zijn live blogs ook populair bij het publiek. Hoewel aanzienlijk onderzoek de waargenomen geloofwaardigheid van (online) bronnen, (online) berichten en (online) media heeft onderzocht, zijn er geen specifieke studies die verkennen hoe gebruikers van live blogs de geloofwaardigheid van en binnen dit formaat beoordelen. Dit hoofdstuk presenteert resultaten uit zes focusgroepen die geloofwaardigheid en technische kenmerken (multimodaliteit, interactiviteit en hypertextualiteit) bespreken in zes Nederlandse live blogs. De bevindingen leiden tot de conclusie dat het gebruik van een liveblog een actieve manier is om met een zich ontvouwende wereld om te gaan, waarbij onzekerheden en fragmentatie geen obstakels zijn maar motivaties om verder te verkennen, te lezen en te luisteren, bijna vergelijkbaar met een detective- of avonturenspeel. Respondenten zijn voldoende zelfverzekerd om de geloofwaardigheid van live blogs te beoordelen door te corrigeren wat fout gaat, te contextualiseren wat ze beschouwen als een beperkte interpretatie van gebeurtenissen en de complexiteiten van een evoluerende realiteit te omarmen.

In de Conclusie & Discussie ga ik in op de primaire vraag van dit onderzoek, namelijk hoe journalistieke geloofwaardigheid wordt vastgesteld in live blogs. Om deze vraag te beantwoorden, moeten we eerst accepteren dat geloofwaardigheid geen inherente eigenschap, kwaliteit of toekenning is, maar het resultaat van journalistieke beoordeling. Geloofwaardigheid is een proces dat begint zelfs voordat journalisten een enkel woord hebben geschreven, dus als cursor nog knippert in de linkerbovenhoek van het scherm. Op dat moment kiezen journalisten een genre dat hen dwingt de sociaal-culturele context van wat ze gaan schrijven te overwegen en zo de realiteit vanuit een sociaal perspectief te beschrijven. Gebaseerd op verwachtingen kan door discours vertrouwen worden opgebouwd tussen makers en het publiek. In deze context definieerde ik genre als een sociale actie, gebaseerd op terugkerende situaties of gebeurtenissen die discours vereisen (exigentie). Politieke debatten, terroristische aanslagen, natuurrampen, competities, races en spellen komen regelmatig voor, en bij het verslaan van deze terugkerende situaties ontstaan conventies en routines. Journalisten gebruiken conventies wanneer er sprake van exigentie is. En elke keer dat het publiek deze gebeurtenissen in het nieuws volgt, beoordelen ze de journalistieke inspanning op basis van hun verwachtingen. Samenvattend organiseert genre professioneel discours om aan de verwachtingen van het publiek te voldoen, zelfs voordat een gebeurtenis of situatie wordt verslagen. Live blogs die politiek, sport en brekend nieuws behandelen, ontstaan uit een sociaal productieproces met een specifiek communicatief doel: onmiddellijkheid boven relevantie, relevantie boven onzekerheid.

Hoe in live blogs geloofwaardigheid wordt vastgesteld, wordt bepaald door een impliciet en onuitgesproken contract tussen journalisten en het publiek met

betrekking tot de inhoud van de liveblog. Geloofwaardigheid is de raison d'être van journalistiek: het is de voortdurende taak voor journalisten om het publiek ervan te overtuigen hun versie van de realiteit te accepteren. Journalistiek is een beroep van kennisoverdracht van de journalist (het vestigen van geloofwaardigheid) via inhoud (inhoud van geloofwaardigheid) naar het publiek (evaluatie van geloofwaardigheid). Bijgevolg moeten inspanningen van journalisten om geloofwaardigheid te bereiken, discourse en evaluaties van het publiek samen worden geanalyseerd. Dit is wat ik heb beoogd te doen in en met dit proefschrift.